

Ecclesiae utilius, et magis accommodatum moribus humanis. Ita Alens. supra; Glossa in capitul. *Revertimini*, verb. *Annus*, 16, quæstione 1; Panorm., cum Joan. Andr., in capitul. *Pervenit*, de Decimis. Inclinat Rebuffus, dicta quæstione 12, num. 4 et sequentibus, licet alias referat sententias, quæ videntur esse consilia bona: ad servandum vero præceptum, illud prius sine dubio sufficit: major autem dilatio non esset permittenda, nisi consuetudine esset introducta.

4. *Solvitur dubium supra factum de compensatione.* — Et juxta hanc solutionem facile expeditur difficultas quædam in superioribus tacta, præsertim circa ea quæ per negotiationem vel militiam acquiruntur, quæ semper sunt periculis exposita, et non videntur plane comparata, quando homo negotiatur, aut bellum gerit. Facile enim respondemus, hanc computationem, per annos singulos esse faciendam, et in unoquoque anno expensas esse detrahendas, et in eis esse computanda damna omnia, et bona infelicibus eventibus amissa, et ex remanente luero totius anni decimas esse solvendas. Inter diversos autem annos non est talis compensatio admittenda, quia alias nunquam posset certa quantitas lucri haberi ad decimas persolvendas. Hæc igitur tempora sunt per annos singulos computanda; nulla enim ratio moribus humanis magis accommodata excogitari potest, regulariter loquendo. Annus autem hic per se loquendo videtur computandus secundum naturalem ordinem et cursum ejus; tamen in particulari possunt esse variæ consuetudines, juxta locorum et materiarum exigentiam: vel unusquisque poterit annum computare, aut ex quo tempore cepit negotiari, aut servire, aut militare, aut juxta communem modum computandi lucra, ut in hoc regno ab uno adventu navium ex India usque ad alium, et in aliis locis a quibusdam nundinis usque ad alias sequentis anni, et sic de aliis. Oportet ergo ut veluti communi conventionem, vel prudenti arbitrio, certa tempora designentur, in quibus hæc computatio et solutio fiat.

5. *Prædiales decimas collectis fructibus statim esse solvendas.* — De prædialibus autem decimis communis sententia est, collectis fructibus statim sine morali mora persolvendas esse. Ita sentiunt divus Thomas, Alensis, Glossa, Panormitanus et Rebuffus, supra citati, et Summistæ communiter: quia in d. c. *Cum homines*, sic dicitur: *Mandamus ut statim, fructibus collectis, decimam persolvant.*

Estque hæc determinatio consentanea legi divinæ antiquæ, in qua tempus collectionis fructuum designabatur ad solvendas decimas, et respectu illius, admonebatur sæpe populus ut decimas solvere non tardaret. Item cum hoc præceptum sit affirmativum, cujus natura est ut non obliget pro semper, oportuit aliquod certum tempus pro illo designare; nullum autem poterat esse commodius, quia tunc major est commoditas, priusquam insumantur fructus: et quia ex tunc incipit Ecclesia habere jus magis certum, et dominium talium fructuum quoad decimam partem, et ideo statim illi est tradenda, quia non potest res aliena detineri. Unde colligunt Doctores, quod si idem prædium ter in anno fructus ferat, cum de singulis solvenda sit decima, juxta cap. *Ex parte*, 1, de Decimis, non est expectandus finis anni ad solvendas omnes illas decimas simul, sed singulas reddendas esse suis temporibus, statim ac fuerint collectæ.

6. *Assignatur tempus solvendis decimis animalium.* — Et juxta hæc judicari poterit de decimis ex fructibus animalium, nam cum ex uno animali multiplex possit esse fructus, singulorum decima reddenda est suo proportionato tempore: nam factum solvenda est decima paulo post partum; et quidam dicunt expectandos esse novem dies, in quibus foetus nutriantur, ut sine periculo possint decimari. Ita Rebuffus, dicta quæstione 12, numero tertio, cum aliis, quos refert, et melius quæstione 6, numero 30. De hoc tamen non est certum jus, sed prudens arbitrium: tunc enim foetus præstari debet, quando sine matre vivere commode possit, et interim congruenter ad hunc finem nutriendus est, alioquin infructuosa esset decimatio, et non fideliter decimæ solverentur: at vero lanæ decima solvi debet, quando tondentur oves in fine. Alius fructus est ex lacte, quod potest in ea specie decimari, vel in caseo, butyro, etc., juxta consuetudinem, vel conventionem tacitam, aut expressam cum parochis; et quia hic fructus tractu longi temporis colligi solet, in fine totius temporis solvenda est decima cum proportionem. Hæc autem regula non potest omnino accommodari ad eas possessiones quæ non reddunt proprios fructus naturales, sed pecuniam, vel aliquid simile; et in his fieri poterit solutio aut per singulos annos, aut in duabus, aut tribus partibus anni, prout videbitur expediens, aut magis consentaneum. Hæc enim omnia ad consuetudinem tandem

revocanda sunt, quam oportet esse certam et immemorabilem, et tunc servanda est, alioquin jus est servandum in materia in qua disponit; in aliis vero habet locum prudens arbitrium, quod per jus, quoad fieri possit, regulandum est, et utilitati Ecclesiae semper est consulendum.

7. *Ubi, et quomodo solvenda sint decimæ.* — Jam vero dubitari ulterius potest, an fideles teneantur, non solum tempore debito offerre decimas, sed etiam illas deferre in domos vel horrea clericorum propriis sumptibus et labore, quod est quærere ubi, et quomodo, et quibus auxiliis seu subsidiis decimæ solvenda sint. Aliqui dixerunt teneri fideles suis expensis deferre decimas. Ita sentit Glossa, in capit. *Revertimini*, 16, quæst. 1, ver. *In horrea*, et in cap. *Decimas*, 1, ver. *In horreum*, 16, quæst. 7; et sequitur Panormitanus, in cap. *Pervenit*, de Decimis, numer. 3, ubi Joannem Andr. et alios refert. Consentit ex parte Covarr. supra; limitat enim, dummodo levi sumptu et labore decimæ deferri possint, non vero alias: quem fere in omnibus imitatur Gutierrez, in dicto cap. 21, num. 43 et sequentibus, ubi plures juristæ pro illa sententia refert. Sed revera hoc nullo jure probatur. Unde veriore censeo sententiam, quæ negat teneri fideles ad deferendas decimas suis sumptibus et laboribus. Neque oportet distinguere de sumptibus levibus vel gravibus, nec de horreis publicis Ecclesiae, vel privatis (ut Covarr. distinxit), quia in nullo ex his casibus jus aliquid præscribit, et hoc modo tenuit hanc sententiam Rota supra, et Adrian., Quodlib. 5, art. 1, § 2. Satis ergo implet hoc præceptum, attentio tenore juris, qui post collectionem fructuum monet parochum ut decimam deferri faciat, quia jam est tempus percipiendi, et ipse est paratus ad dandum; ille enim jam solvit tempore debito, quantum in se est, ut indicavit Gloss., in dicto cap. *Cum homines*, verb. *Fructibus*; ergo ex vi juris ad nihil aliud tenetur, nec est imponendum novum gravamen sine expresso jure.

8. *Non deferendos esse fructus indecimos in horrea.* — Bene autem Covarruvias advertit non esse fructus in horrea mittendos indecimos, sine scientia, et consensu clericorum, quia alias possent laici fraudem committere in Ecclesiae præjudicium, et ideo, supposita lege et debito decimarum, ex natura rei videtur sequi hæc obligatio, quia *quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari*. Item hoc sequitur ex dicto dominio, quod diximus habere Eccle-

siam in decimas: nam ad debitum usum, et securitatem illius juris, spectat ut collecti fructus non recondantur sine consortio usufructuarii. Denique quoad hanc partem hæc est recepta sententia et praxis, ut late Gutierrez supra prosequitur. Postquam vero clerici admoniti sunt, et certiores facti, si nolint deferre, vel negligentes sint, non tenetur dominus fructuum in area expectare, sed potest vel omnes fructus recondere, vel etiam decimam in area relinquere, si consuetudo ita habeat, ut dixit Rebuffus in quæst. 13, num. 50, cum Hostiens., et aliis. Quamvis autem ex vi juris hoc verum sit, si tamen consuetudo habeat ut fideles deferant decimam in horrea, servanda est, et ad hoc sufficit consuetudo decem annorum, quia non est contra jus; et eo modo servabitur quo fuerit introducta, id est, quoad parvas expensas, vel etiam magnas, vel quoad publica horrea, vel quoad privatas domos, prout habuerit consuetudo. Atque ita satis explicatæ sunt circumstantiæ in solutione decimarum servandæ.

CAPUT XXXVIII.

QUOMODO RECUPERARI AB ECCLESIA POSSINT DECIMÆ NON SOLUTÆ.

1. Quia de modo solvendi decimas dictum est, oportet ut de modo exigendi vel recuperandi decimas non solutas pauca dicamus. In quo imprimis suppono, semper habere Ecclesiam jus ad petendas et exigendas decimas ab injustis detentoribus, quando illas non remisit, vel alii bona fide non præscripserunt. In quo graviter erravit Parisi., lege 4, consilio 15, numer. 26, dicens, parochum, si non petiit decimas tempore collectionis, non posse postea petere; est enim practice improbabilis et plane temeraria assertio, quia nullo jure vel ratione fundatur: imo nec est alterius auctoris, ut late Covarruvias et Gutierrez supra ostendunt. Ratio vero clara est, quia qui non petit debitum statim ac potest, non censetur idcirco illud remittere, ut per se notum est. Imo semper potest omitti vel differri petitio ex urbanitate quadam; quando enim creditor plus expectat, tunc debitor tenetur magis ex justitia et gratitudine se offerre: si ergo ipse sit negligens, semper potest creditor petere. Ita ergo est in præsentem. Imo, licet parochus oblatas decimas nolit nunc recipere, potest postea postulare, et parochianus tenetur dare, et ex tunc incipiet esse in mora, si

non det; antea enim jam fecerat quod debebat, ut notavit Glossa in dicto cap. *Cum homines*, ver. *Fructibus*.

2. *Non potest parochus accipere decimas per vim sua auctoritate.* — *Ratio conclusionis.* — Secundo, est certum non posse parochum per vim accipere decimas sua auctoritate, etiamsi subditus injuste detineat, vel solutionem differat. Ita sumitur ex communi sententia Doctorum, ut tradit Rebuffus, quæst. 9, per totam, maxime vero num. 20. Ratio est, quia fidelis quisque est in legitima possessione suorum fructuum; ergo non potest per vim privari illa possessione auctoritate privata, etiamsi vere sit debitor illorum: quia hæc vis est contra pacem reipublicæ, et potest esse origo plurium injuriarum et scandalorum. Et ideo omnia jura dicunt, per publicam potestatem cogendos esse solvere decimas qui eas detinent, non vero privata auctoritate. Quocirca non solum per vim corporalem, verum etiam nec per spiritualem (ut sic dicam), potest parochus propria auctoritate cogere parochianum ut decimas solvat. Tetigit hoc Navar. in consilio 2, de Decimis, ubi docet non posse parochum negare parochiano sacramenta, donec decimas solvat, quia hoc esset propria auctoritate illum cogere, et bonis suis, vel possessione et usu eorum privare, quod non licet, juxta cap. *In litteris*, et cap. *Conquerente*, cum similibus, de Rest. Spoli. Item quia vel illa coactio esset per jurisdictionem forensem, et coactivam seu punitivam in foro externo, et hanc non habet parochus; vel esset per facultatem quasi intrinsecam non dandi sacramenta indignis, et hæc non potest uti parochus, nisi quando est publicum et indubitabile delictum: hic autem peccatum non est publicum, quia non est per sententiam declaratum, ut supponimus, nec est ita indubitabile, ut sit publicum evidentia facti, quia potest quis habere excusationem, et jus aliquod prætere; ergo nullo modo licet talis coactio privata auctoritate. Item qui sic delinquit, non est excommunicatus ipso facto, ut supra dixi; et licet esset, non posset a parochus publice denunciari, donec per sententiam esset declaratum incurrisse; ergo antea non potest eo titulo excludi a participatione sacramentorum; ergo illa coactio est violenta et injusta, si propria auctoritate fiat. Et hic addi possunt quæ supra, in simili, de oblationibus diximus.

3. *Praelatos et iudices Ecclesiæ posse cogere decimarum debitores.* — Tertio, est certum

praelatos Ecclesiæ, et iudices ecclesiasticos competentes posse cogere fideles debitores decimarum ad solvendas illas. Hoc constat ex capit. *Omnes*, 16, quæstione 7, ubi dicitur hos esse admonendos primo, secundo et tertio; et si non obedierint, anathemate feriendos usque ad satisfactionem congruam. Idem sumitur ex multis capit. de Decimis, ac tandem ex Tridentino, sessione 25, capit. 12, de Reformatione: *Qui decimas (inquit) subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine sine plena restitutione secuta absolvantur.* Ratio vero clara est, quia qui decimas detinent, sacrilegii crimen committunt, et æternæ damnationis reatum incurrun, ut dicitur in capitulo *Decimas*, 1, 16, quæst. 7. Ergo si admoniti contumaces sunt, merito excommunicari possunt; et quamdiu non restituant, absolvi non sunt, quia non sunt ad absolutionem dispositi, et quia semper cogi possunt, donec Ecclesiæ satisfaciant. Advertit autem circa hoc Navar. in Man., cap. 21, numer. 33, hoc intelligendum esse de illo qui potest restituere ante communionem vel mortem, quia si excusetur impotentia, absolvi poterit ab habente potestatem in foro interno, vel externo, juxta modum jurisdictionis, cum proposito satisfaciendi Ecclesiæ cum primum possit, et sufficiente cautione, juxta concurrentes circumstantias.

4. *An praelati teneantur subditos cogere.* — Sed quæres an teneantur Episcopi et praelati hoc modo cogere subditos ad solutionem decimarum. Respondeo primo, per se loquendo, teneri. Ita Panormitanus cum aliis, in capit. *Pervenit*, de Decimis. Ex quo textu id recte probatur, ibi: *Mandamus*, etc., per quod præceptum hoc praelatis imponitur ab Alexandro III. Præterquam quod ex vi sui muneris ad hoc tenentur, quia, ut fideles ministri et dispensatores, tenentur non negligere ecclesiasticorum honorum defensionem, et custodiam. Secundo vero dicitur, posse interdum Praelatos Ecclesiæ connivere et non cogere, propter vitanda scandala et majora mala: ita sumitur ex divo Thoma, dicta quæst. 87, art. 1, ad 5, et rationem reddit: *Quia ministri Ecclesiæ majorem curam habere debent spiritualium bonorum in populo promovendorum, quam temporalium colligendorum*; et infra: *Laudabiliter ministri Ecclesiæ decimas non requirunt, ubi sine scandalo requiri non possent.* Idem vero divus Thomas 2. 2, quæst. 43, art. 8, significat Praelatos Ecclesiæ non posse dimittere temporalia bona Ecclesiæ propter

scandalum vitandum; et in solut. ad 5, solum excipit petitionem decimarum, ubi scandalum oriretur ex consuetudine non solvendi decimas. Alensis etiam, 3 parte, quæst. 51, memb. 6, art. 1, dicit, propter vitandum scandalum generale, quod in schisma vergeret, posse praelatos dissimulare, et decimas non exigere; propter vitandum autem scandalum particulare non posse.

5. Sed non existimo posse in hoc dari generalem regulam, sed prudentia opus esse, et præterea adhibendam esse distinctionem: nam aliud est si agatur de jure decimarum, aliud, si tantum de temporalibus decima per injustitiam negata aut occupata. In priori casu, non debet Ecclesia facile cedere propter scandalum publicum, seu schisma, ut optime probat exemplum sancti Thomæ Cantuariensis, et in libro de Immunitate Ecclesiæ latius ostendimus: et in hoc casu loqui videtur divus Thomas citato loco, et ideo excipit consuetudinem, quia illa mutat jus. At vero in posteriori casu, facile possunt pastores Ecclesiæ non exigere decimas propter vitandum scandalum, maxime si sit publicum, vel multorum. Interdum vero licere id poterit propter spirituale bonum alicujus, qui forte per ignorantiam excusatur, et de fragilitate ejus timetur, si cogatur. In quo valde mihi placet quod Cajetanus advertit, dicta quæstione 43, art. 8, aliud esse, bona, quæ jam sunt in potestate Ecclesiæ, bene dispensare; aliud bona Ecclesiæ debita et occupata recuperare. Nam primum ita est necessarium, ut nunquam contrarium licere possit propter vitandum scandalum, quia est contra præceptum divinum negativum. Secundum autem pertinet ad præceptum defendendi vel recuperandi res Ecclesiæ, quod non obligat pro semper, sed pro loco et tempore, juxta prudentis arbitrium; et ideo interdum omitti potest propter scandalum vitandum.

6. *Posse per compositionem desistere praelatos ab hac exactione.* — *Ratio assignatur.* — Addimus præterea, etiam posse praelatos Ecclesiæ desistere ab hac coactione per aliquod genus transactionis, et amicabilis compositionis, et interdum etiam per liberalem remissionem. Ita notat Cajetanus, citato loco, ubi maxime de remissione agit, quando is qui decimas debet, revera indiget, saltem ad decentiam status: sic etiam Navar., dicto c. 21, n. 33, ait condonationem factam ab eo cui debentur decimæ, sufficere ad liberandum ab hoc debito, et sentit licite posse fieri ab ecclesiasticis, si debitor sit pauper, non vero si

sit dives; quod debet intelligi, si absque rationabili causa fieret; at propter scandalum vitandum, vel alia mala, posset honeste fieri, ut Cajetanus sentit. Quod vero generaliter loquendo possint praelati, vel beneficiati, ad quos tales decimæ pertinent, in his eventibus pacisci, et per privatam conventionem rem transigere, indubitatum est apud omnes, ut patet ex Gloss. in c. *Ut super*, de Reb. eccl. non alienan., ver. *Possessiones*; et Panormitanus in cap. *Cum homines*, de Decim., num. 7, et in cap. ult., de Rerum permut., et colligitur ex dicto cap. *Ut super*. Ratio vero est, quia ibi non agitur de jure spirituali, sed de temporali debito, et ita in illa compositione nulla est simoniæ species, sed potest esse fidelis administratio et dispositio de bonis Ecclesiæ.

7. *Occurritur objectioni.* — Dices: saltem est quædam alienatio bonorum ecclesiasticorum. Respondeo non esse alienationem bonorum immobilium, sed quorundam reddituum, et ideo ex justa causa vel in totum, vel ex parte remitti posse, vel commutari, aut aliter de illis transigi. Et ideo notant dicti auctores, hanc compositionem licitam esse de præteritis decimis, non vero de futuris, commutando in perpetuum, vel ad longum tempus, decimas futuras, in alios fructus vel possessiones. Nam hoc expresse prohibetur in Concilio Lateranensi sub Alexandro III, part. 4, cap. 1, quod incipit, *Intelleximus*. Quod olim videtur fuisse sub titulo de Decimis, in Decret., ut significat Glossa in capite ultimo de Rerum permut., in fine, asserens non debuisse removeri; nam illa prohibitio durat, ut ex eodem capite colligitur. Et ratio redditur ab Alexandro III, quia decimæ non sunt pro temporalibus immutandæ, id est, jus decimarum, quod videtur commutari, quando est de futuris decimis: unde Panormitanus hoc explicans, sentit hoc maxime procedere in laicis, quia non sunt capaces decimarum, vel certe quia non possunt ab eis eximi, nisi de consensu Pontificis. Unde inter Ecclesiam et clericos potest habere locum illa compositio in futurum; tamen, quia tunc intervenit quædam alienatio rei perpetuæ, quale est jus decimarum, ideo sine auctoritate superioris, et debita solemnitate, ac Ecclesiæ utilitate fieri non potest, ut notatur latius in dicto cap. ult., de Rerum permut., ubi videri potest Abbas, in cap. 2, de Transact., et in dicto cap. *Cum homines*, de Decimis.

8. *An praelati possint decimas petere, non solum ab eo qui debet, sed etiam ab eo qui*

agrum emit. — *Pars affirmativa.* — Quarto addunt multi, pastores Ecclesie non solum posse petere præteritas decimas prædiales non solutas, ab illis personis quæ illas non solverunt, sed etiam ab his quibus prædia venderunt, vel donarunt, aut testamento legarunt: nam illi ultimi possessores tenentur non solum ad solvendas futuras decimas, sed etiam ad præteritas, ratione prædiorum. Ita docent Canonistæ, et significat Glossa in cap. *Tua nobis*, de Decimis, verb. *Sic et dominus*, in fine; tenet Abbas cum Joann. Andr. et Hostiensi, in cap. *Pastoralis*, de Decimis, num. 6. Item Abbas in cap. *Cum homines*, de Decimis, num. 6, cum Joann. Andr. et Freder. Senens., consilio 81. Fundantur in hoc quod decimæ sunt tributa, juxta capit. *Tua nobis*, de Decimis. At tributum transit in novum possessorem, ita ut etiam præterita tributa non solutaolvere teneatur, ut expresse dicitur in leg. *Imperatores*, ff. de Publican. et vectigal.; ergo. Secundo, allegat Abbas cap. *In aliquibus*, de Decimis, quia ibi dicitur egi posse dominos prædiorum, ea locare illis personis a quibus Ecclesia sine contradictione decimas percipiat. Citat etiam cap. *De terris*, quia ibi dicitur ut Judæi solvant decimas, de terris, a quibus ecclesie recipiebant decimas, vel illas compellantur relinquere; et cap. *Si quis laicus*, 16, quæstione 1, ubi dicitur, ut nullus possit ita alienare prædia sua, ut proventus decimarum inde abstrahere valeat.

9. Nihilominus contrariam sententiam tenuerunt alii Canonistæ, ut Abbas et Freder. referunt. Quæ primo probari potest, quia omnia, quæ adducunt dicti auctores in confirmationem suæ opinionis, probant solum prædia esse obnoxia pro futuris decimis, non vero pro præteritis. Nam cap. *In aliquibus*, capit. *De terris*, cap. *Si quis laicus*, cum similibus, evidenter loquuntur de onere decimandi fructus proventuros ex talibus prædiis, a tempore quo possidentura quocumque. Hinc autem non licet colligere etiam obligari pro præteritis, quia est debitum longe diversum, et prædium jam dedit fructus obnoxios illi debito, et consequenter mansit liberum a tali onere. Unde prima ratio, quæ videtur magis urgens, ex leg. *Imperatores*, etiam non probat; tum quia ipsimet juristæ fatentur decimas non esse proprie tributa, sed per quamdam similitudinem et accommodationem, ut notat Glossa, in dicto capit. *Tua bonis*, verb. *Tributa*, ubi multa dicit servari in tributis, quæ non servantur in decimis; ergo etiam in præsentem,

argumentum sumptum ex decisione imperatoria circa tributa, per solam similitudinem, non est efficax, quia Pontifices hoc non disposerunt circa decimas, et ad extendenda onera argumentum a simili inefficax est, præsertim ubi similitudo in aliis multis deficit; tum maxime quia jura canonica disponunt, ut onus præteritarum decimarum transeat cum ipsis fructibus, qui indecimat alienantur, quod in tributis non servatur. Videtur autem ultra æquitatem, quod idem onus præteritarum decimarum maneat et super possessionem, et super fructus præteritos, cum etiam semper maneat supra personam primi debitoris, qui vendidit prædium, ut iidem Doctores fatentur. Unde confirmatur, quia si ille debitor alienavit et prædia et fructus indecimatatos diversis personis, Ecclesia debet convenire possidentes fructus, et non possidentem prædia, quia jura canonica expresse disponunt, primum esse debitorem ratione fructuum, capit. *Cum non sit in homine*, et capit. *Pastoralis*; de alio autem habente prædia, solum disponunt ut teneatur ad decimas in posterum solvendas. Tandem declaratur, quia prædia habent in se onus decimarum, quatenus virtute continent fructus; sic autem comparantur ad futuros: nam præteritos jam protulerunt, et in illos transtulerunt onus decimarum, unde si manerent obnoxia prioribus debitis, id esse deberet per modum pignoris, seu hypothecæ, vel in vi alicujus legis; nihil autem horum invenitur.

10. *Dupliciter prædia posse esse obligata pro decimis præteritis.* — Quocirca dicendum censeo, duobus modis posse intelligi prædia esse specialiter obligata pro præteritis decimis: uno modo, speciali obligatione, quæ nascitur ex lege decimarum, propter peculiare onus quod Ecclesia imponit unicuique prædio pro decima suorum fructuum; alio modo, posset intelligi ex hypothecaria obligatione inducta beneficio legis in favorem decimarum. Inter quos duos modos potest hæc differentia cogitari, quod in priori onus non extenditur in unoquoque prædio, nisi ad decimam suorum fructuum, non vero aliorum; itaque, si quis habens vineas, et prædia quæ seminantur, et de uvis solvit decimam, non vero de granis, licet postea vendat vineas, non erunt obnoxie debito decimarum grani ex vi illius oneris, quia illud onus non extenditur nisi ad proprios fructus talis vineæ, non vero alterius possessionis, etiam futuros; ergo multo minus ad præteritos. At vero alio modo obligationis et hypothecæ, quodlibet prædium in-

telligetur esse obnoxium pro quolibet debito ex non solutis decimis contracto, ex quibus cumque fructibus illæ decimæ debeantur. Auctores ergo primæ opinionis videntur loqui de priori genere oneris et obligationis, et fortasse est probabilis eorum sententia propter ipsorum auctoritatem; contra illam vero procedunt objectiones a nobis factæ, quibus satisfieri aliquo modo posset. Ego tamen, ut verum fatear, non video sufficiens fundamentum illius obligationis, nec qua lege inducta sit, et ideo in hoc puncto illis non assentior, sed aliis judicium relinquo.

11. Posset autem quis ulterius dicere, hæc bona immobilia fidelium esse obligata posteriori modo, scilicet, per modum generalis hypothecæ tacita obligatione in favorem decimarum, et ita semper transire cum hoc onere pro quibuscumque decimis non solutis; eo modo, quo bona mariti dicuntur esse taliter obligata pro dote uxoris in cap. *Ex litteris*, de Pignor. Tamen quia hæc hypothecaria obligatio debet esse inducta virtute alicujus legis, cum ipsi fideles ad hoc non se obligaverint voluntate sua, oportet ostendere legem, ubi hæc obligatio imposita sit omnibus bonis fidelium. Dici vero potest quod, licet non sit expressum in jure, in favorem Ecclesie extendi potest privilegium illud concessum feminis pro dotibus suis. Sic enim Doctores illud extendunt ad dotem Ecclesie, cui bona prælati obligata creduntur pro mala administratione, ut videre licet in Gloss., Abb., et aliis, in dicto capit. *Ex litteris*. Item est aliud argumentum a simili, quod bona tutoris sunt obligata pupillo; sed Ecclesia comparatur minori; ergo et bona fidelium erunt obligata Ecclesie pro decimis non solutis, tanquam pro bonis Ecclesie. Verumtamen licet hoc pium sit, non audeo illud proferre, quia hujusmodi extensiones non sunt facile admittendæ, præsertim cum sit magna differentia inter singulos privatos fideles et prælatos respectu Ecclesie, et tutorem respectu pupilli, nam horum est multo major obligatio. Quapropter probabiliter concludi videtur, hæc bona immobilia fidelium non magis esse obligata ad debita præteritarum decimarum, quam ad quæcumque alia. Quod si verum est, per generalem regulam justitiæ judicandum est, quando ex illis bonis recuperari possint decimæ non solutæ. Ubi applicari possunt quæ de restitutione usurarum ex bonis usurarii apud alium inventis tradi solent, de quo videri potest Covarruvias, lib. 3 Va-

riar., cap. 3, num. 6; et Navar., in Man., cap. 17, num. 165; Sot., lib. 6 de Just., quæst. 1, art. 4; Med., Cod. de Rest., quæst. 4.

12. *Quid sentiendum, si ex pecunia decimis obnoxia ager ematur.* — Denique addunt aliqui, quod si, ex fructibus vel pecunia obnoxiiis decimationi, ante solutam decimam ematur res fructifera, ex fructu illius debetur Ecclesie decima tanquam de re sua quoad partem decimam, quia empta fuit ex pecunia quæ etiam erat Ecclesie quoad decimam partem. Ita sentit Panormitanus, in cap. *Pastoralis*, de Decim., num. 6, ubi ait esse opinionem Innocentii et aliorum. Et inde etiam colligit decimam esse sub dominio Ecclesie, priusquam illi solvatur; nam illa ratione, quicquid ex illa vel ex pretio ejus emitur, transit in dominium Ecclesie, ac subinde illi fructificat pro rata, saltem deductis expensis necessariis ad talem fructum. Sed hoc licet pie dictum et consideratum sit, credo tamen non esse usu receptum, nec facile posse ad praxim accommodari, nec satis posse fundari, quia non fundatur in jure, sed in principiis incertis. Unum est, quod decima non soluta computatur in bonis quæ sunt sub dominio Ecclesie, quod satis dubium est; nam de dominio perfecto ac directo, contrarium est verius: de dominio vero utili, vel jure aliquo in re, licet id probabilius sit, valde tamen est dubium an ad illos consequentes effectus sufficiat. Præsertim, quod illa sententia supponit aliud principium, scilicet, bona vel possessiones emptas ex bonis Ecclesie esse Ecclesie, illique fructificare, etiamsi nec illius voluntate sint emptæ, nec illi traditæ et applicatæ, quod non minus incertum est. Nam vel fundatur in alio generali principio, quod bona empta alicujus pecunia injuste occupata, sunt ejus cujus est pecunia, vel in aliquo speciali privilegio. At illud generalissimum pronunciatum communiter non admittitur, ut late tractat Covarruvias, dicto libro 3 Var., cap. 3, numero 6, specialiter de re empta ab usurario ex usurario lucro, quia non censetur transire in dominium ejus qui solvit usuras, sed acquiri usurario; ac subinde quamvis ipse maneat obligatus restitutioni usurarum, non tamen fructuum ex re empta perceptorum. Sicut non tenetur ad lucra quæ sua industria, cum usuraria pecunia, comparavit, ut docet etiam Sot., dicto art. 4; sed de his alias.

13. Si autem dicatur hoc esse speciale in Ecclesia, ut quicquid emitur pecunia illius, ipsius sit, hoc nec sufficienter ex jure probari

potest, ut dixit Joannes Andreas, in additione ad Speculat., tit. de Emptione et venditione, § 3; quia ex c. 1 de Peculio Cler., id generaliter non probatur, cum id habeat specialem rationem in clerico administrante bona Ecclesiae; et aliud jus non affertur. Unde multo magis erit incerta illa assertio, in his quae emuntur ex decima non soluta, in his quae in quibus illa continetur, simpliciter sint illius qui ex illis tales possessiones emit, et illius industria et opera fit emptio; ergo illi tribuendi sunt fructus, qui ex possessione empti postea resultant. Valde igitur dubito an in exteriori foro ille condemnaretur, nisi ad solvendum valorem decimarum non solutarum; et in conscientiae foro nullam aliam obligationem ego illi imponendam judico.

14. *Occurritur objectioni.* — *Si quis negotiatur ex pecunia non decimata, non debet Ecclesiae partem lucri.* — Solum potest pro sententia Panormitani induci illud cap. *Pastoralis*, per argumentum a contrario sensu. Dicitur enim ibi, ex fructibus praedii empti ex fructibus decimatis non deberi Ecclesiae decimam; ergo a contrario ex fructibus possessionis emptae ex fructibus non decimatis debetur Ecclesiae decima. Sed hoc argumentum non est efficax, ubi ratio obligationis aliunde non constat; negatur ergo consequentia. Nam ibi locutus est Pontifex de his tantum possessionibus quae ex fructibus decimatis emuntur, vel quia tantum de illis interrogatus est, vel quia illo tantum modo possunt tales emptiones licite fieri; inde tamen non sequitur contrarium esse intelligendum, quando emptio fit ex pecunia non decimata. Quin potius, considerando immediatam decisionem illius textus, necessario videtur extendenda etiam ad emptionem factam ex pecunia non decimata. Nam ibi Pontifex non agit de dominio rei emptae ex tali pecunia, cujus videlicet sit, nec agit de fructu talis rei, si sit fructifera, sed agit mere de lucro comparato ex emptione et venditione talis rei: quod potest accrescere tam in re immobili et fructifera, quam in re mobili et non fructifera, ut sunt ordinariae merces, in quibus etiam ponit ibi exemplum Pontifex. Certum est autem, quod si quis negotiatur ex pecunia non decimata, emendo, et vendendo merces, non debet Ecclesiae partem lucri, ut lucrum est; imo, licet tota pecunia, negotiationi exposita, esset Ecclesiae, nullum lucrum ut sic deberetur Ecclesiae, sed tantum restitutio suae pecuniae, quia nec usurarius tenetur mutuuario restituere lu-

crum, quod negotiando cum pecunia usuraria comparavit, sed solam pecuniam.

15. Dico autem in eo casu non deberi partem lucri, ut lucrum est, quia ex lucro illo deberetur decima personalis, non quia ex pecunia Ecclesiae, vel ex indecimata pecunia comparatum est, sed quia ex omni lucro debetur personalis decima: et haec est decisio illius capit. *Pastoralis*. Illa ergo etiam habet locum in re empti ex pecunia non decimata. Unde si talis res empti esset fructifera, ex fructibus ejus deberetur decima ex titulo decimationis praedialis, non tamen ex titulo domini decimae partis talis possessionis, ut citata opinio docet. Cujus signum est, quia, etiamsi fundus ematur ex pecunia decimata, debetur ex illo decima praedialis, etiam non deductis expensis, ut ibidem dicitur; ergo decisio illius textus nullo modo induci potest in favorem prioris sententiae. Nisi forte aliquis consequenter dicat juxta illam sententiam, quod, si praedium sit emptum ex pecunia non decimata, imprimis debetur Ecclesiae decima pars fructuum titulo domini, vel peculiaris juris circa partem pretii, quae decima pars computanda esset, deductis expensis; et deinde ex residuis fructibus debetur decima praedialis, non deductis expensis: sed hoc licet consequenter sit dictum, tamen per se incredibile est, et nullum habet fundamentum in textu, unde potius ostendit illius sententiae difficultatem, quam illam suadeat; non ergo necesse est novis scrupulis et oneribus rem hanc involvere, sed dicere satis est, quod fructus, vel pecunia non decimata semper est obnoxia Ecclesiae pro decima non soluta, licet pro aliis lucris ex illa comparatis speciale debitum non oriatur.

16. *Causae decimarum ad quod forum pertinent.* — Ultimo, solet hoc loco tractari, ad quod forum pertineant causae decimarum, ubi pro illis recuperandis, vel solvendis, aut non solvendis lites moventur. Sed haec quaestio generalis est de omnibus ecclesiasticis bonis, et pertinet ad eorum immunitatem, et ideo illam generaliter tractavi in peculiari opere de immunitate Ecclesiae. Hic ergo illam omnitemdam censui. Generalis enim ac certa regula est, decimales causas ecclesiasticas esse, et in foro ecclesiastico tractandas, quoties de jure decimarum, vel de difficultatibus aut dubiis circa earum solutionem lites oriuntur. Ita sumitur ex capit. *Prohibemus*, et capit. *Tua*, 4, de Decimis, imo et ex toto titulo, ut ait Glossa in cap. *Ex tenore*, de Foro competen.,

verb. *Ecclesiast.*, ex Clement. ultim., de Jud., cum Glossa ibi, verb. *Decimis*, et ex generali regula juris in cap. *Decernimus*, de Judic.: *Ut laici ecclesiastica tractare negotia non presumant.* Et a simili, vel ex alia regula tradita in c. *Quanto*, eodem tit., ubi decernitur causam juris patronatus tantum in judicio ecclesiastico posse terminari, quia est omnino conjuncta cum spiritualibus causis ac rebus; non est autem minus conjuncta decimarum causa. Unde generalis regula sumitur, non tantum spiritualia, sed etiam spiritualibus annexa, ad forum ecclesiasticum pertinere; jus autem decimarum spirituale est, ut ostendimus, et consequenter decimae ipsae sunt spiritualibus annexae; ergo ut tales sunt, vel quatenus tales considerantur ac tractantur, ad ecclesiasticum tantum forum pertinent.

17. *An generalis regula exceptionem aliquam patiat.* — An vero haec generalis regula aliquas exceptiones patiat, tractant late Covarruvias, in Practi., cap. 33, et lib. 1 Variar., cap. 17, num. 8, dicto nono; Rebuffus, quaest. 19, de Decimis; sed tam illi, quam nonnulli alii, quos ipsi referunt, caute legendi sunt,

quia plus quam oportet inclinant in favorem saecularium principum, ut breviter adnotavit Azor, lib. 7 Instit., capit. 36, quaest. 3 et sequentibus. Et inconcussa servanda est generalis regula sacrorum Canonum, Ecclesias, cum decimis et omnibus rebus suis, ad ordinationem, et consequenter ad curam et jurisdictionem pastorum Ecclesiae pertinere, cap. *Decretum est*, cum multis aliis, 10, quaest. 1, et cap. *Statuimus*, cap. *In sacris*, cum tribus sequentibus, 16, quaest. 1, et cap. 1 et 2, cap. *Nullus*, cap. *In nona*, 16, quaest. 7. Nulla ergo exceptio admittenda est, nisi ubi privilegium, et specialis licentia Summi Pontificis intervenerit, quando nimirum de decimis agitur, ut decimae sunt; nam si fructus decimarum jam soluti sint Ecclesiis, et postea sint distracti, vel furto sublatis, aut in alios usus temporales conversi, jam amiserunt annexionem illam quam habebant cum spirituali titulo, et nullo modo ecclesiastica bona sunt; et ideo ad laicum tribunal pertinere poterunt causae circa illos exortae, nisi alioquin, ratione personarum inter quas tractatur, ad ecclesiasticum forum pertineant.